

PARALLELEN POLITIEKE STORM DIE ROTTERDAMMER PIM FORTUYN WIST TE VEROORZAKEN, IS ANNO 2022 NIET GAAN LIGGEN

Kloof na twintig jaar niet overbrugd

De komende week is het twintig jaar geleden dat Pim Fortuyn om het leven werd gebracht door Volkert van der G. De politieke moord schrikte Nederland op. En anno 2022 is de politieke storm die Fortuyn wist te veroorzaken, niet gaan liggen. Een beschouwing van de politieke parallellen van toen en nu.

door Wouter de Winther

De bezem moet door het landsbestuur. Het was de missie van Pim Fortuyn toen hij in 2001 bekendmaakte de politiek in te gaan. In zijn boek *De puinhopen van acht jaar paars* analyseerde hij de problemen die hij tijdens de kabinetten van PvdA, VVD en D66 (1994-2002) had zien ontstaan. En hij gaf er oplossingen bij.

Het boek was gestolde ergernis over hoe Den Haag het land bestuurde, iets wat zich tegenwoordig ook wel in de term 'bestuurscultuur' laat vatten. Fortuyn zag het

gebeuren en gaf Nederland als publicist al jaren een voorproefje van zijn zorgen.

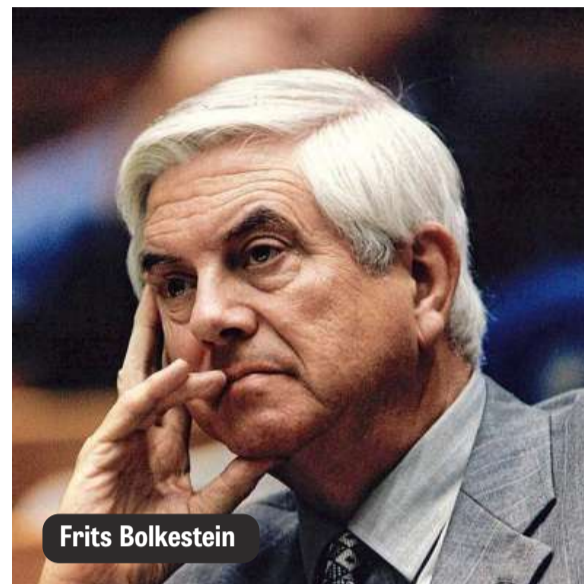
Torentjesoverleg

Begin jaren negentig, het kabinet-Lubbers III regeerde nog, nodigde de redactie van tv-programma NOVA de toenmalige hoogleraar uit in een roeiboortje op de Hofvijver. Hij wees het Torentje aan. „Elke woensdagmiddag zitten daar de fractieleiders van de regeringspartijen, vicepremier Kok en premier Lubbers de horloges gelijk te zetten. Zodat alle belangrijke debatten niet in het parlement plaatsvinden,

maar in de beslotenheid van dit Torentje.”

Als hij premier zou zijn, zo kondigde Fortuyn alvast aan, werd het Torentje 'een bezemkast'.

Hekelde de flamboyante Rotterdammer destijds de 'achterkamertjespolitiek', de huidige coalitie probeert af te rekenen met het beruchte coalitieoverleg, dat in de afgelopen kabinetten-Rutte bleek uitgegroeid tot de machinekamer van het landsbestuur. Ook in het coalitieoverleg werden de horloges tussen de regeringspartijen gelijkgezeten en werden besluiten voorgekookt

Frits Bolkestein

Geert Wilders

Pieter Omtzigt

en zelfs genomen zonder dat het voltallige kabinet, laat staan de Kamer, daaraan nog veel kon veranderen.

Onder het mom van een nieuwe bestuurscultuur werd dit overleg in Rutte IV geschrapt. Maar bij de recente overleggen over de Voorjaarsnota keerde het weer even terug; de echt grote keuzes worden zo opnieuw niet in het parlement gemaakt, maar achter de schermen.

Collectieve sector

Fortuyn zoomde in zijn probleemanalyses in op de staat van de collectieve sector. De wachtlijsten in de zorg hadden zijn bijzondere aandacht. Die vormden de zwakke plek van de Paarse kabinetten, die in de veronderstelling verkeerden dat het uitstekend ging met Nederland. Economische vooruitgang, een liberale agenda met veel persoonlijke vrijheden, een kabinet zonder het CDA; Nederland zou maar weinig te klagen hebben.

Maar juist achter de façade van welvaart en vooruitgang zat een somberdere realiteit, waarin veel mensen zich herkenden. De zorg en het onderwijs waren ten prooi gevallen aan schaalvergroting, waardoor de menselijke maat uit het zicht was geraakt. Een overheid die er zo bezien niet meer voor mensen was, maar voor managers. Fortuyn gaf de Paarse kabinetten hiervoor de schuld: „Het is een droevige puinhoop van niet regeren geworden. Men heeft op de winkel gepast en dat is dan dat.”

Twintig jaar later liet de overheid zich met de toeslagenaffaire opnieuw van haar slechtste kant zien. De Belastingdienst bleek er niet voor de bevolking te zijn, maar fungeerde rond fraude-opsporing meer als een staat binnen de Staat. Wetten werden overtreden, klokkenluiders genegeerd en duizenden gezinnen raakten erdoor in enorme

problemen. Excuses zijn gemaakt, een kabinet is afgetreden. Maar veel gedupeerden wachten nog steeds op compensatie.

Immigratie

Naast zijn analyses over het (dis)functioneren van de overheid is Fortuyn de geschiedenis in gegaan als iemand die de schaduwkant van de multiculturele samenleving verder blootlegde. Was VVD'er Frits Bolkestein een paar jaar daarvoor als eerste leider van een middenpartij daarmee begonnen, Fortuyn maakte het persoonlijk. Als uitgesproken homoseksueel voelde hij zich persoonlijk in het nauw gedreven door conservatieve moslims, die volgens hem nog niet door de 'wasmachine van de beschaving' waren geweest. „Vanuit ons perspectief gezien is veel van wat de islam en zijn cultuur uitdraagt verwerpelijk dan wel volstrekt achterlijk”, aldus Fortuyn.

Zijn waarschuwingen voor het ontstaan van een vijfde colonne sloegen bij veel meer mensen aan dan

kwam erachter dat veel verdragen en Brusselse blokkades zoets welhaast onmogelijk maakten. En naast de toestroom is vooral het uitzetten van uitgeprocedeerden momenteel de achilleshiel van het asielbeleid.

En waar twintig jaar geleden kritiek op de multiculturele samenleving al snel in de hoek van extreemrechts werd geduid, politieke correctheid heeft tegenwoordig een woke-jasje aan. Wie niet in de politiek-correcte pas loopt, loopt het risico te worden verstootten uit de kudde en te worden gecancelled.

Kloof

In het kabinet-Kok II werd veel besloten om niet te besluiten en om lastige dossiers door te schuiven naar een volgend kabinet. Rutte IV gaat er prat op juist wel veel ingrijpende besluiten te nemen, zij het met miljarden euro's aan politieke smeermolie, mede mogelijk gemaakt door een fase van hoogconjunctuur die twintig jaar geleden ook plaats had.

Het mag niet baten. De populariteitscijfers van Rutte IV zijn laag en veel oppositiepartijen rijken kansen om het kabinet aan stukken te scheuren en daar zelf groter van te worden bij nieuwe verkiezingen.

Toch liet de historische lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen van maart zien dat er niet alleen maar een kloof gaapt tussen coalitie en oppositie. Veel kiezers blijken af te haken als het om politiek gaat, vermoedelijk omdat ze niet het idee hebben dat Den Haag levert en vooral met zichzelf bezig is. De eindeloze kabinetsformatie van 2021 is er een voorbeeld van.

Twintig jaar geleden werd de Paarse zelfvoldaanheid bij de regerende kaste hard afgestraft door kiezers, bij de Tweede Kamerverkiezingen vorig jaar bleef dit uit. Nieuwe politieke toevluchtsoorden waren er wel, zoals bleek uit de zetel-

Wie niet in de pas loopt, loopt het risico te worden verstootten

winst voor FvD, Volt, Bijn en BBB. Maar één voornaam, groot alternatief voor kiezers, zoals de LPF, ontbrak.

In polls wordt het voormalige CDA-Kamerlid Pieter Omtzigt wel toverkracht toegedicht, mocht hij zich melden met een eigen lijst. Maurice de Hond peilt hem op 26 zetels; precies het aantal waarmee de Lijst Pim Fortuyn (LPF) in 2002 de Kamer binnenstormde.

Omtzigt is een totaal andere politicus dan Fortuyn. Maar zijn veronderstelde populariteit laat wel zien dat ook twintig jaar na de kloof nog steeds niet is overbrugd.

Fortuyn schreef in het slotwoord van *De puinhopen van acht jaar paars* in februari 2002 dat hij vier jaar later opnieuw met een boek zou komen. „In dat boek zal ik verantwoording afleggen over hetgeen ik heb gedaan en beloofd, over mijn falen en naar ik hoop mijn successen. Dat beloof ik u. At your service!”

Drie maanden later zorgde Volkert van der G. ervoor dat hij die belofte aan de kiezer nooit zou kunnen waarmaken.

Pim Fortuyn, hier tijdens een wandeling met zijn hondjes op het strand van Noordwijk, vond dat de overheid onder Paars er niet meer voor de mensen was. „Het is een droevige puinhoop van niet regeren geworden. Men heeft op de winkel gepast en dat is dan dat.”
FOTO'S HANS PETERS, ANP/HH, DIJKSTRA BV

Rutte: Fortuyn van enorme betekenis voor ons land

Volgens premier Mark Rutte is de opkomst van Pim Fortuyn een bepalend moment geweest in de Nederlandse politieke geschiedenis. De VVD'er erkent dat de Rotterdammer genadeloos een kloof blootlegde tussen politiek en veel kiezers en noemt hem van enorme betekenis voor ons land.

Komt dat sentiment u soms bekend voor anno 2022?

„Ik hoop dat ik, en ook de politiek in brede zin, ervan geleerd hebben dat maatschappelijke vraagstukken zich niet beperken tot de financieel-economische agenda. Maar dat ook de culturele as belangrijk is. Bijvoorbeeld de opvang en integratie van vluchtelingen. De gelijkheid van man en vrouw, homo- hetero, blank en zwart, de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van onderwijs, de vrijheid van meningsuiting. Het belang daarvan en de waarden die daarachter liggen, voortkomend uit de verlichting en liberaal besef van hoe een samenleving zich ontwikkelt. Ik denk dat er echt een shift is geweest in de afgelopen twintig jaar waarin Fortuyn een ongelofelijke rol heeft gespeeld. Of je nou links of rechts bent, je realiseert je dat de vraagstukken die de politiek heeft op de winkel gepast en dat is dan dat.”

„Het betekent iedere dag iets. Zelf was ik toen nog niet politiek actief, maar ik heb de hele opkomst van Pim Fortuyn fascinerend gevonden. Door zijn persoonlijkheid bracht hij het hele Haagse systeem in verwarring. Tot en met dat beroemde tv-debat na de Rotterdamse gemeenteraadsverkiezingen aan toe. Het is verschrikkelijk dat hij op 6 mei 2002 vermoord is. Maar hij is toch van enorme betekenis voor Nederland. Er is een periode voor en na Fortuyn, daar moeten we

gewoon reëel in zijn.”

U bent historicus. Ziet u nou parallellen in de manier waarop het land toen en nu heerst in het land?

„Ik denk wel dat we met zijn allen ongelofelijk veel geleerd hebben. Het kabinet-Paars II dat zei: we investeren miljarden in het onderwijs, miljarden in de gezondheidszorg en nog zijn de mensen niet dankbaar. Terwijl heel veel mensen met andere dingen bezig waren. Die maakten zich zorgen...”

„Het betekent iedere dag iets. Zelf was ik toen nog niet politiek actief, maar ik heb de hele opkomst van Pim Fortuyn fascinerend gevonden. Door zijn persoonlijkheid bracht hij het hele Haagse systeem in verwarring. Tot en met dat beroemde tv-debat na de Rotterdamse gemeenteraadsverkiezingen aan toe. Het is verschrikkelijk dat hij op 6 mei 2002 vermoord is. Maar hij is toch van enorme betekenis voor Nederland. Er is een periode voor en na Fortuyn, daar moeten we